

Tìm hiểu, học tập phong cách ứng xử của Chủ tịch Hồ Chí Minh đối với con người

ThS. GVC. Hoàng Tiên Dũng
Trưởng khoa Dân vận

Phong cách Hồ Chí Minh được thể hiện trong mọi lĩnh vực sống, hoạt động và làm việc của Người, tạo thành một chỉnh thể nhất quán, có giá trị khoa học, đạo đức và thẩm mỹ không trộn lẫn được. Một số nhà nghiên cứu trong và ngoài nước đã đề cập đến phong cách tư duy Hồ Chí Minh, phong cách lãnh đạo Hồ Chí Minh, phong cách làm việc Hồ Chí Minh, phong cách ứng xử, phong cách sinh hoạt, phong cách ngoại giao Hồ Chí Minh. Trong phạm vi bài viết này tôi tập trung khai thác một vài nét khái quát nhất về phong cách ứng xử Hồ Chí Minh đối với con người. Tìm hiểu vấn đề này chúng ta có điều kiện hiểu thêm những giá trị đạo đức mà Người để lại, điều quan trọng hơn nữa là học tập nét đặc sắc về phong cách ứng xử, nhất là đối với đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý.

Phong cách ứng xử hiểu theo cách nói dân gian là đối nhân xử thế là một nét văn hóa trong quan hệ giữa con người với con người, giữa con người với hoàn cảnh, giữa con người với thiên nhiên ... Ứng xử ở Hồ Chí Minh không chỉ là nét đẹp văn hóa mà

còn được nâng lên thành nghệ thuật, nghệ thuật trong ứng xử.

Phong cách ứng xử đối với con người là mối quan hệ phong phú và phức tạp và có thể phân thành nhiều thuật ứng xử :

- **Với các bậc tiền bối:** Có rất nhiều bài viết của Người về từng nhân vật, nhưng ở đây chúng ta có thể xem bài viết điển hình về Lê nin. Nội dung của bài viết thể hiện sự nhìn nhận, đánh giá một lãnh tụ phương Tây theo tinh thần phương Đông, theo cái nhìn phương Đông. “*Lênin đã mất!*”. Tin này đến với mọi người như sét đánh ngang tai, truyền đi khắp các bình nguyên ở châu Phi và các cánh đồng xanh tươi ở châu Á. Đúng, những người da đen và da vàng có thể chưa biết rõ Lênin là ai, nước Nga ở đâu. Bọn đế quốc thực dân cố ý bưng bít không cho họ biết. Sự ngu dốt là một trong những chỗ dựa chủ yếu của chế độ tư bản chủ nghĩa. Nhưng tất cả họ, từ những người nông dân An Nam đến những người dân săn bắn trong các rừng Đahômay, cũng đã thầm nghe nói rằng ở một góc trời xa xăm có một dân tộc đã đánh đuổi bọn chủ bóc lột họ và hiện đang tự quản lý lấy đất nước

HỌC TẬP VÀ LÀM THEO TÂM GIỜNG ĐẠO ĐỨC HỒ CHÍ MINH

mình mà không cần tới bọn chủ và bọn toàn quyền. Họ cũng đã nghe nói rằng nước đó gọi là nước Nga, rằng có những người dũng cảm, mà người dũng cảm nhất là Lenin (*Lenin và các dân tộc thuộc địa, Tuyển tập, tập 1, trang 89*)

Việc nhìn nhận, đánh giá công lao của Lenin đối với nước Nga như đã nói ở trên cho chúng ta thấy rằng, Người rất khâm phục và kính trọng các bậc tiền bối ở trong nước, ở phương Đông, phương Tây, nhưng cái mà Người cần tìm, hay nói cách khác là con đường để giải phóng dân tộc chính là nước Nga mà vị lãnh tụ đáng kính chính là Lenin.

Không chỉ dừng lại ở đó, Hồ Chí Minh còn cho chúng ta thấy sự vĩ đại của Lenin đối với các dân tộc thuộc địa. Người viết : *“...Họ còn được biết rằng người lãnh tụ vĩ đại này sau khi giải phóng nhân dân mình còn muốn giải phóng các dân tộc khác nữa. Người đã kêu gọi các dân tộc da trắng giúp đỡ các dân tộc da vàng và da đen thoát khỏi ách áp bức của bọn rumi.....và để thực hiện mục đích ấy, Người đã vạch ra một cương lĩnh cụ thể. Lúc đầu họ tưởng là trên đời không thể có một người như thế và cương lĩnh như thế được. Nhưng về sau họ được biết tin, tuy lờ mờ về đảng cộng sản, về tổ chức gọi là Quốc tế Cộng sản đang đấu tranh vì những người bị bóc lột, trong đó có cả họ nữa, họ biết rằng chính Lenin là người lãnh đạo tổ chức này...”* (Hồ Chí Minh, *Tuyển tập, Tập 1, trang 90 Nxb CTQG*).

Sự tài tình trong phong cách ứng xử của Hồ Chí Minh là ở chỗ, Người không sử dụng những từ, cụm từ hay để ca ngợi vị

lãnh tụ thiên tài của nước Nga và nhân loại mà Người lại dùng phép ứng xử thuật lại những gì mà Lenin đã làm cho nước Nga và nhân loại. Sự tài tình ấy cũng đủ làm cho mọi người kể cả những người chịu sự nô dịch bởi chính sách ngu dân cũng hết lòng tôn kính Lenin.

- **Với đồng bào trong nước:** Thân ái, yêu thương, gần gũi. Phải khẳng định rằng, yêu thương con người là một trong những phẩm chất đạo đức cao đẹp nhất của Hồ Chí Minh. Bác yêu thương con người không phân biệt miền xuôi hay miền ngược, già hay trẻ, gái hay trai, hễ là người Việt Nam yêu nước đều có chỗ trong trái tim và lòng nhân ái của Người. Trong hành trình đi tìm đường cứu nước cho dân tộc, Người đã nói rằng, chỉ có một ham muốn tốt bậc, đó là hòa bình, độc lập cho nhân dân, cơm ăn áo mặc cho mọi người. Thật khó có thể nói và diễn tả hết những tình cảm của Người đối với đồng bào trong nước, tôi chỉ muốn trích đoạn nội dung trong bài hát : Bác Hồ- một tình yêu bao la của tác giả Thuận Yến “ *Bác Hồ, Người là tình yêu thiết tha nhất trong lòng dân và trong trái tim nhân loại. Cả cuộc đời Bác chăm lo cho hạnh phúc nhân dân. Cả cuộc đời Bác hy sinh cho dân tộc Việt Nam...*”

- **Với bạn bè nước ngoài :** Thân thiết, chân tình, am hiểu phong tục tập quán của nước họ. Ở mối quan hệ này điển hình là ứng xử của Người đối với bà Anna Louis Strong, một nhà văn Mỹ sang dự Hội nghị đoàn kết với nhân dân Việt Nam chống Mỹ, cứu nước tại Hà Nội năm 1964. Sự ứng xử của Người đã làm cho bà đi từ ngạc nhiên này đến ngạc nhiên khác. Khi khách đến, khách

HỌC TẬP VÀ LÀM THEO TÂM TƯỞNG ĐẠO ĐỨC HỒ CHÍ MINH

chưa đến chào chủ nhà (Hồ Chí Minh) thì chủ nhà đã đến tận nhà khách chào bà. Đó là thuật ứng xử tôn trọng, mến khách của người phương Đông, rồi đến khi mời khách dùng cơm, Người chiêu đãi khách bằng bữa tiệc ngoài trời theo tập quán văn hóa điển hình của phương Tây.

- **Với đối phương:** Mềm mỏng nhưng có nguyên tắc. Ở đây ta có thể thấy phép ứng xử với các quan chức cao cấp của chính quyền thực dân và phép ứng xử với nạn nhân của chính quyền thực dân đó là binh lính.

+ **Với các quan chức cao cấp,** điển hình nhất là cuộc đối chất với Bộ trưởng Bộ thuộc địa Albert Sarraut ở Paris, Người đã để lại cho chúng ta một mẫu mực trong rất nhiều mẫu mực với đối phương. Hoàn cảnh và nội dung cuộc đối chất ấy là: Năm 1921-1922, được sự giúp đỡ của Đảng Cộng sản Pháp, Nguyễn Ái Quốc sáng lập “*Hội Liên hiệp thuộc địa*” và cho xuất bản tờ báo *Le Paria*; thời gian này, Nguyễn Ái Quốc viết cuốn sách nổi tiếng Bản án chế độ thực dân Pháp vạch mặt áp bức bóc lột của bọn thực dân. Sau khi Nguyễn Ái Quốc bị bọn cảnh sát thu giấy căn cước, Albert Sarraut (Bộ trưởng thuộc địa Pháp) và Pierre Pasquier (Toàn quyền Đông Dương) mời Bác đến nói chuyện. Albert Sarraut nói : “*Hiện nay, có những kẻ nông cuồng hoạt động ở Pháp. Họ liên lạc với bọn Bôn-sê-vích ở Nga, từ đó họ liên lạc với Quảng Đông, từ Quảng Đông họ liên lạc với Việt Nam. Họ âm mưu phá rối trật tự trị an ở Đông Dương và chống đối lại Nhà nước bảo hộ... Tôi rất thích những thanh niên có chí khí như ông. Có chí khí là tốt, nhưng phải thức*

thời. Mà này, khi nào ông có cần gì, tôi sẽ luôn sẵn sàng giúp đỡ ông. Chúng ta đã quen biết nhau, ông không nên khách sáo”. Nguyễn Ái Quốc liền nói: “*Tôi rất cảm ơn ngài. Cái mà tôi cần nhất trên đời là: Đồng bào tôi được tự do, Tổ quốc tôi được độc lập. Kính ngài ở lại, tôi xin phép về*”. Đọc đường, Nguyễn Ái Quốc nghĩ: Con cáo già thuộc địa đã đoán trúng ý định của mình!

+ **Với tù binh:** Hồ Chí Minh thể hiện phép ứng xử thân thiện, cảm hóa nhưng cũng rất kiên quyết. Sau chiến thắng Biên giới năm 1950, Bác đến thăm tù binh Pháp, Người nói “*Các bạn, tôi rất lấy làm phiền lòng vì thấy các người đang ở trong tình trạng như thế này. Tôi coi các người là bạn của tôi. Tôi biết rằng đó không phải là bởi các bạn, nhưng các bạn cũng như chúng tôi, đều là nạn nhân của bọn thực dân Pháp. Bọn này vì quyền lợi ích kỷ riêng của họ, chỉ muốn đi chinh phục nước người khác. Tôi mong một ngày gần đây, hai dân tộc Pháp - Việt có thể cùng cộng tác trong vòng hoà bình và thân ái để mưu cầu hạnh phúc chung cho hai dân tộc. Trong khi chờ đợi, các bạn hãy yên lòng và sống dưới sự che chở của chúng tôi, cho đến tốt đẹp ,khi hết chiến tranh, khi đó các bạn sẽ được tự do. Tôi chúc các bạn một ngày Noel vui và một năm tốt đẹp*”. Không những thế mà trong suốt những năm tháng chiến tranh gian khổ và đầy hy sinh Bác cũng thực hiện một chính sách nhân dân đối với các tù binh của quân đội Pháp, nuôi dưỡng trong hoàn cảnh chính những chiến sĩ của mình còn đói, rét, thiếu thuốc men...Đặc biệt, trong một lần thăm tù binh Pháp, Bác đã cởi tấm áo khoác của mình cho một sỹ quan ốm yếu của đối

HỌC TẬP VÀ LÀM THEO TÁM GƯƠNG ĐẠO ĐỨC HỒ CHÍ MINH

phương mà người nhận không hề biết rằng người nhường tấm áo rét cho mình là người đứng đầu Việt Minh đang tổ chức kháng chiến. Do chính sách binh vận tốt nên nhiều tù binh Pháp và đoàn quân Lê dương cũng như những lính thuộc địa đã tình nguyện đi theo kháng chiến.

Một hôm khác, Bác muốn đi gặp tù binh. Để giữ bí mật, Bác hóa trang giống như một chiến sỹ bị thương. Bác đến trạm, ba sỹ quan gồm quan tư Allieux, tiểu đoàn trưởng, trưởng đồn Đông Khê và hai quan hai đứng dậy khi Bác vào. Bác nói ngay bằng tiếng Pháp: *“Tôi tự giới thiệu, tôi là Việt kiều ở Pháp đã tham gia cùng nhân dân Pháp chống Phát xít Đức. Nghe lời kêu gọi của Chính phủ Hồ Chí Minh, tôi về nước cùng đồng bào tôi kháng chiến. Còn các anh đến đây làm gì?”*. Tên quan tư trả lời: *“Chúng tôi đến đây theo lệnh của cấp trên”*. Bác nhấn mạnh: *“Các anh đều là những kẻ thực dân. Nhân dân Việt Nam chống đế quốc xâm lược để bảo vệ Tổ quốc của mình, cũng như nhân dân Pháp chống phát xít Đức trước đây... Bây giờ các anh đã bị bắt làm tù binh, các anh phải tuân theo những quy định của trại. Sau này nếu các anh có thái độ tốt thì tôi sẽ đề nghị Chính phủ Việt Nam cho các anh hồi hương. Các anh có kiến nghị gì thì gửi lên cho tôi theo địa chỉ này: Nguyễn Thắng – Cố vấn Chính trị mặt trận”*. *“Các sỹ quan Pháp lặng lẽ cúi đầu suy nghĩ. Còn chúng tôi đứng xung quanh thì hớn hờ, lần đầu tiên được nghe Bác Hồ nói tiếng Pháp vô cùng chuẩn xác với giọng Paris trầm ấm*

và truyền cảm. Chúng tôi học được cách đối nhân xử thế của Bác vô cùng hợp lòng người, dù đó là kẻ mới vài ngày trước là kẻ thù không đội trời chung của chúng ta” (Trích trong chuyện kể về tấm lòng nhân ái của Bác với tù binh Pháp ở mặt trận Đông Khê)

Thật khó có thể kể hết những mẫu chuyện, những tình huống trên nhiều lĩnh vực, nhiều mối quan hệ mà Chủ tịch Hồ Chí Minh đã ứng xử. Trong phạm vi bài viết này tôi chỉ mới tìm hiểu một vài nét khái quát nhất phép ứng xử đối với con người và chỉ đi sâu phép ứng xử với đối phương của Bác. Thiết nghĩ rằng, đi sâu vào khai thác phép ứng xử với đối phương - kẻ thù của cách mạng nước ta, chúng ta càng thấy rõ hơn sự vĩ đại trong con người Hồ Chí Minh và sự vĩ đại ấy khó có gì có thể sánh kịp. Tuy nhiên, quan trọng hơn cả vẫn là mỗi cán bộ, đảng viên chúng ta hiện nay phải suy ngẫm, học tập phong cách ứng xử của Bác để ứng xử với nhau thế nào cho đúng vì chúng ta là đồng chí và đang cùng bước đi trên con đường do Đảng ta và Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chọn. Thực tiễn cuộc sống hiện nay mỗi chúng ta phải đối mặt với rất nhiều yếu tố cả tích cực lẫn tiêu cực, nhu cầu lợi ích, mặt trái của cơ chế thị trường... tác động không nhỏ đến mối quan hệ giữa tập thể với cá nhân, cá nhân với cá nhân, cấp trên và cấp dưới... Xử lý mối quan hệ đó hay nói cách khác là ứng xử như thế nào cho phù hợp chúng ta hãy nghiên cứu, học tập phép ứng xử của Chủ tịch Hồ Chí Minh./.